

A BUDAI VÁR NEVEZETESSÉGEI

III. Az első vári alagut-expedíció

Irta: MESZLENY
MIHÁLY PÁL

A belügyminisztérium alatt emeletes mélységekben a földalatti utak egész összevisszasága rejtőzik. A Szent Háromság-téri barakiskola alatt a megépített és a Várból a Vízvárosba vezető földalatti utaknak valóságos tömkelege van. Valaha a primási pilotát akarták itt megépíteni, de még a jobb időkben is jobbra vártak, mert visszariadtak a fundamentális munkának éppen a Vár mélyén rejtőző utak miatt való óriás költségeitől.

A legutolsó koronázás idején a Szent Háromság-tér alatt huzódó és még aránylag jól járható márgába vajt alagutat a rendőrség járta be és a tisztiorvosi hivatal épületének kapualjában levő bejáratát megszállta.

Még a kilencvenes években is a Várból alaguton jártak le a Tabánba. Ez az alagut ma is megvan, de lezárták.

Bonfinius említi továbbá, hogy Mátyás király palotájából alaguton lehetett átmenni a király gellérthegyi kéjlakába. Promontoron néhány évvel ezelőtt egy nagy alagut szádát fedezték fel a szántóföldön. Behatolni a mocsárlég miatt nem lehetett, de minden jel arra mutat, hogy ide szintén Budavárából vezetett ki valamelyik rejtékut, mint ahogy még negyven-ötven esztendővel ezelőtt is némely tabáni, vízvárosi házból aránylag könnyűszerrel lehetett földalatti úton Budavárába kerülni.

A Várban művészeti és régészeti nézőpontból a legnagyobb rombolást a főváros Bárczy-érája végezte. Évszázados történelmi multu házakat bontattak, elrendelték a bontásból származó omladékkal a földalatti utak betömését és azon voltak, hogy úgy a föld felett, mint a föld alatt eltűnjék a régi Vár.

Ilyen előzmények után el is hiszem, hogy aki feltéved a Várba, ma már legalább is hihetetlennek tartja annak a földalatti utrendszernek a létezését, amelyen még néhány évtizeddel ezelőtt is helyenként körül lehetett járni a Várat, sőt azon kívül is lehetett jutni.

A «modern kutató tudomány»-nak azonban minden «hideg realitása» mellett is nem a meglévő romokat kell konstataálni, mert az se nem tudomány, se nem kutatás. E-lében igenis rekonstruálni kell komoly tudományos módszerek alapján az omladékokból, a romokból is azt a középkori várat, amely egykoron adott volt és akkor rögtön meglesz a «gyönyörűen képzett lovagterem» és «a márványportikuszos kápolna», de megkerülnek az alagutak is, viszont a kocsmák alatt maradnak a — borospincék!

Mindazt, amit előljáróban elmondandó voltam, csak hirtelen válaszképpen adtam. Finala mérnök urnak, mert a budavári alagutak nemlétezésének csak olyan könnyed kézlegintéssel való elintézését még abban az esetben sem fogadhatom el, ha bámuló hiva is vagyok (mint ahogy vagyok) az «átértékelő modern kutatás»-ból következő «hideg realizmus»-nak. Most azonban már feledjük el a polémiát és térjünk a tulajdonképpeni tárgyunkra: hogyan, miképpen szerveződött meg és minő körülmények között indult el, az előzők után néhány évtized múltán, az újabb vári alagutexpedíció? Ha most fucsán is hangzik, de ebbe bizonyos mértékig belejátszott még a — politika is.

Az 1919-es nagyon szomorú események után, hogy az egész országban feltámadt a nemzeti megújodás eszméje, fent a Várban egészen sajátos, de minden tekintetben méltányolható szándékokat váltott ki az új lelki és politikai áramlat. Nem kevesebbről volt szó ugyanis, mint hogy a Vár — tekintve egészen különálló területi egységét, de legfőképpen nagy történelmi egységét, éppen a tradíciók megbecsülése alapján — önmagában véve külön választókerület legyen, mégpedig, ahogy illik a magyar királyok székhelyéhez, ehhez az ősi városhoz: a legelső az országban. E sorok szerény írója, mesterségéhez hiven, a lapokban is a leglelkesebben támogatta a szép és méltó, de egyáltalán nem keresztülvihetetlen elgondolást, amelynek azok után a leglelkesebb szószólója a történelmi Vár romantikusa és szerelmese, dr. Lampel Vilmos — akkor miniszteri tanácsos, most a főváros törvényhatósági bizottságának örökös tagja — volt. Az eszméhez még az is hozzátartozott, hogy ezzel a mandátummal mindig a haza egyik legkiválóbb fiát tisztelik meg, mint ahogy ezt szükséges is volt tisztázni a vári patriciusok legelőkelőbb polgári asztalánál, a „Muskátlí“ társaságnál az esetleges félreértések okából. Az 1919-es vagy 20-as évek valamelyik miniszterelnöke a tervet, sajnos, lefujta azzal való minden együttérzése mellett is, hivatkozva egészen polgáris

hidegségű realitásra, amelynek viszont abból az alkalomból az állami büdzsé volt az alapja.

Az eszme nyomán fellángolt lelkesedés azonban nem lobbant el nyomtalanul. Megteremtődött az új jelszó: a Vár legyen Csonka-Magyarország Nürnbergje, a Bárczy-éra betelepített bérkaszárnnyait lerombolni, az elrontott régi házakat rekonstruálni, a történelmi nevezetességű régiségeket feltárni és megismertetni kell!

Igy vetődött fel, alapjában véve még 1919-ben a vári alagutnak és a Várhegy mélyén rejtőző nagy sziklatermek, üregek újból való felfedésének gondolata. Sokat beszélünk, mi váriak, tárgyaltunk és értekeztünk róla, sőt ha emlékezetem nem csal, még a főváros tanácsához beadványt is intéztünk ebben a tárgyban, ám, sajnos, pénz híján akkor nem lett hivatalos fogamatja a dolognak. 1920-ban jött azután segítségünkre Prónay Pál, akkor még a Várban állomásozó szegedi I. vadász-zászlóalj parancsnoka és rendezésünkre bocsátott kellő technikai felszereléssel egy szakasz árkász. A vadász-zászlóalj tisztikarában szolgáló barátaim közül pedig akiket a dolog érdekelt, többen önként ajánlkoztak a nem mindennapi érdekességű, de azt sem állíthatnám, hogy éppen minden veszedelem nélkül való földalatti expedícióra. Így résztvettek 1920 tavaszán az én vezetésemmel a Vár földalatti útjainak felkutatásában Csányi László, vitéz Molnár Endre, Laczkovits László főhadnagyok, Inczedy Ágoston, Kass Géza, Czirfusz Ferenc, Kudar Lajos hadnagyok és Ottó zászlós, azonkívül még az imént említett egy szakasz közvitéz. Magunkkal vittünk nagy fényerősségű kézi reflektorokat, köteleket, jó néhány méter hosszú kötélhágcsót, csákányokat, ásót és egyéb szerszámot, amivel számoltunk, hogy földalatti utunk alatt szükségünk lehet rá. Arra fel is készültünk, ha alant valami kisebb falazás utunkat állja vagy gyanusan, üresen kongó falakra találunk a házak alatt és a felfedező ut érdekében áll bontani, akkor bontani is fogunk, mint ahogy ez földalatti utunk folyamán nem egyszer meg is történt.

A kötélhágcsónak és a köteleknek igen nagy hasznát láttuk. Több helyütt ugyanis előfordult, hogy az egyik pincesorból a mélyebben fekvőbe kötélben vagy a kötélletrán lehetett csak leereszkedni. A könnyebb megértés okából ugyanis itt kell már megmagyaráznom, hogy a régi vári házak alatt hármás pincerendszer van. A legfelső pince, amif ma is általában pincének használnak, az a ház telkén állott régi épületnek az u'ca jelenlegi nivója alá került volt földszinti része. Lefelé a második emeleti pince a régi háznak a tulajdonképpeni eredeti pincéje, amelyből némely helyütt szerpentin mélyüléssel, másutt valamilyen aknával keresztül jutunk a harmadik pincesorba, ami már a Várhegy mélyét egykor mindenfelé járhatóan keresztül-kasul szelő rejtékut-rendszer. Földalatti utunk során azután rájöttünk még arra is, hogy ezek a mélyen a föld alatt meghúzódó rejtékutak sem egyformák, már a kiképzés, valamint építéstechnikai szempontból. Jártunk ugyanis olyan alagutban, amely kifalazott, kikövezett, szóval teljesen megépített volt. Téglái elárulták az építkezés idejét is, alakjuk a XIV. század típusát mutatta. Olyan keskenyméretű, de széles téglák voltak ezek, amelyekből a Várban még románstílusú építkezés maradványaira is bukkantunk.

(Folytatjuk.)

— Elhízott egyéneknek a természetes „Ferenc József“ keserűvizkura hatalmasan előmozdítja a bélműködést, a testet könnyeddé teszi s tiszta fejet és nyugodt alvást teremt.

KÉZIRATOKAT NEM ŐRZÜNK MEG
ÉS NEM ADUNK VISSZA

A SZERKESZTÉSÉRT ÉS KIADÁSÉRT
FELELŐS: SZAKÁCS ANDOR

KIADOTULAJDONOS:
A MAI NAP UJSÁGVÁLLALAT RT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: V. ker., Vilmos császár-ut 34. szám. Telefon: 268—40, 104—73, 229—31 és 253—09.

Levélcim: Budapest 62. Postafiók: 268.

ELŐFIZETESI ÁR:

Egy hónapra 1.20, negyedévre 3.60, félévre 7, egész évre 14 pengő.